

Amerikaans strafrecht plonst in chaos

Peter Vermij, journalist

De Amerikaanse strafrechtspraak is deze zomer in opperste verwarring geraakt door een controversiële uitspraak van het Amerikaanse *Supreme Court*. Het arrest van eind juni heeft, erkende onlangs één van de opperrechters voor een zaal vol juristen, het federale strafrechtstelsel door elkaar geschud 'als een aardbeving met kracht tien.'

Het bewuste arrest verklaarde strafmaatrichtlijnen in de staat Washington strijdig met de Amerikaanse grondwet omdat ze rechters straffen lieten verhogen wegens verzwarende omstandigheden waarover geen jury een uitspraak had gedaan. Dat systeem tast, aldus het hoogste Hof, het grondwettelijke recht op berechting door een jury aan.

Ook het federale Amerikaanse strafrecht kent al bijna twintig jaar vergelijkbare strafmaatrichtlijnen, in een systeem dat slechts subtiel afwijkt van dat in de staat Washington. En hoewel de opperrechters in hun opzienbarende arrest nadrukkelijk zeiden géén uitspraak te doen over de federale richtlijnen, zijn de 1200 straffen die wekelijks worden opgelegd door federale rechters plotseling op drijfzand beland.

De grote onzekerheid heeft overal tot chaotische situaties geleid.

TWEE STRAFFEN VOOR DE ZEKERHEID

In sommige Amerikaanse staten geeft de *Federal Court of Appeals*, het federale Hof van Beroep direct onder het *Supreme Court*, individuele rechters nu het advies om voor elke misdaad twee straffen uit te spreken – één op grond van de richtlijnen, één voor het geval die richtlijnen binnenkort in strijd met de grondwet blijken te zijn. In andere staten menen even hoge rechtscolleges dat de federale richtlijnen reeds als afgeschaft moeten worden beschouwd, terwijl elders juist wordt volgehouden dat ze nog recht overeind staan.

Individuele rechters reageren begrijpelijkerwijs even verdeeld. Sommigen zijn opgehouden straffen te verhogen wegens verzwarende omstandigheden, en delen dus plotseling veel lagere straffen uit. (Verzwarende omstandigheden, zoals recidive of wapengebruik, kunnen tot

tientallen jaren extra gevangenisstraf leiden.) Een rechter in de staat South Carolina geeft voor de zekerheid drie straffen – gelieve straks die straffen door te halen die niet van toepassing blijken.

Officieren van Justitie proberen zoveel mogelijk rechtszaken uit te stellen tot meer duidelijkheid ontstaat. Tegelijkertijd bereiden ze zich voor op de mogelijkheid dat de richtlijnen inderdaad zullen wegvallen. Ze vragen verdachten vrijwillig af te zien van het recht verzwarende omstandigheden voor te leggen aan de jury, of nemen allerlei verzwarende omstandigheden op in nieuwe aanklachten, zodat jury's er straks daadwerkelijk een uitspraak over kunnen doen.

Voor verdachten en hun advocaten leidt de onzekere situatie tot nog gecompliceerder onderhandelingen over eventuele schuldbekenenissen – ze hebben immers geen idee meer wat rechters (of jury's) zullen doen, laat staan dat ze kunnen voorspellen of het *Supreme Court* snel voor opheldering zorgt. Tienduizenden strafzaken is tegelijk weer nieuw leven ingeblazen, in de hoop dat uitgesproken straffen alsnog zullen worden verlaagd.

De aanklagers van alle verwarring hebben zich inmiddels gevoelig getoond voor wanhopige oproepen uit het beroepsveld orde op zaken te stellen. Het *Supreme Court* heeft erin toegestemd dat Justitie twee recente strafprocessen rechtstreeks mag voorleggen – niet midden in hun vakantie, zoals het ministerie had gevraagd, maar op 4 oktober aanstaande, op de allereerste dag dat de opperrechters weer op hun werkplek te vinden zijn.

VERRASSENDE COALITIE

De grote vraag wordt of de verrassende coalitie van progressieve en conservatieve rechters stand zal houden.

De eerste groep klaagde al lang over de federale strafmaatrichtlijnen, omdat zij individuele rechters de mogelijkheid heeft ontnomen om individuele daders rechtvaardig te straffen. (Een recent geval, waarin een 24-jarige man zonder strafblad 61 jaar dreigt te krijgen voor de verkoop van twee pakjes hasj, heeft tot een steunactie van 29 voormalige rechters en officieren geleid.)

De tweede groep is recenter in het geweer gekomen, ironisch genoeg vanuit de gedachte dat

rechters door de richtlijnen juist te véél macht hebben gekregen. Zij zien een systeem van minimumstraffen en rechterlijke strafverzwaringen als een onaanvaardbare uitholling van het heilige recht te worden veroordeeld door gelijken, en niet afhankelijk te zijn van de lui-men van één individu. Zij niet alleen, overigens: driekwart van de Amerikanen legt zijn lot liever in handen van een jury dan van een rechter, zo bleek deze maand nog eens uit een enquête uitgevoerd in opdracht van de *American Bar Association*.

Als de strafmaatrichtlijnen inderdaad het raam uitgaan, dan moet worden afgewacht welke zijde in het debat uiteindelijk het laatst zal lachen. Op de korte termijn zou de strafmaat zeker naar beneden gaan. Maar een nieuw federaal strafrechtstelsel, waarschijnlijk gebaseerd op maximumstraffen waarvan rechters alleen nog neerwaarts mogen afwijken, zal dan vorm worden gegeven door een nieuwe generatie politici. En in het huidige Amerikaanse politieke klimaat moet niet al te sterk worden gerekend op pogingen draconische straffen voor- goed naar de schroothoop te verwijzen.

AGENDA

VMR: Bestrijdingsmiddelenrecht

De Vereniging voor Milieurecht organiseert op woensdagmiddag 3 november 2004 van 14.30 tot 17.00 uur te Utrecht een ledenpraatje over het Bestrijdingsmiddelenrecht. Op 29 juni jl. promoveerde mr. Elizabeth M. Vogelzang-Stoute met een lijvig proefschrift over Bestrijdingsmiddelenrecht aan de Universiteit van Amsterdam. Het proefschrift geeft een compleet overzicht van het bestrijdingsmiddelenrecht over de afgelopen tien jaar en geeft de huidige stand van zaken weer. Een rechtsvergelijking met de VS maakt deel uit van het onderzoek. Tijdens de bijeenkomst kan, onder leiding van de voorzitter, mw. mr. R. Uylenburg (UvA), met promovendus Vogelzang over de bevindingen uit haar onderzoek gediscussieerd worden. Deelname is gratis voor VMR-leden, niet-leden betalen € 35 inschrijfkosten. Voor aanmeldingen (graag voor 27 oktober) en inlichtingen: 030-231 22 21 of www.milieurecht.nl